

IV 61
Kapitel

[Hacks, Husbändis]

• A. H. Sjöberg

Eskola Gubbens Wisor.

Under detta namn vunno för hundrade år tillbaka tvenne tillfällighetsstycken, det ena i anledning af Borgaren Joseph Petrejs (Eskola Gubbens) bröllop, det andra om hans begrafning, en stor ryktbarhet. Tiden har likväl långt för detta bragt dem i glömska, lika med så mycket annat som smickrat sig med ett oförgängligt minne. Emedertid förtjena begge dessa stycken så mycket mer såsom karakteristiska målningar af tiden att bevaras, som vår historia är så ytterst fattig på alla slags monumenter. Såsom Kanslirådet Professor Lagus, uti Åbo Hofrätts-historia pag. 573 uppgifvit, har man ansett Assessoren i Åbo Hofrätt *Johan Brovallius* vara författare till dem; uti företallet till samma arbete, pag. XXIII upplyses likväl att de äro af en *Hacks*, efter Prof. Lagi mening den Johan Carl(son) Hacks, hvilken, född i Kyrö, blef Student i Åbo 1728, promoverades till Phil. Mag. 1735, och år 1767 dog såsom Kontraktsprost och Kyrkoh. i Wesilax. I Åbo än lefvande släg-

tingar till Prosten Hacks uppgifva dennes broder, en Hofrättsauskultant Hacks, såsom författare till dessa stycken. Han skall, enligt titeln på grafskriften, bott hos Petrej, och efter berättelse af honom njutit mycken välvilja. Af det tryckta exemplaret torde utom det Prof. Lagus egde, knäppt något numera finnas. Vi hafva sökt men icke fått tillfälle att jemnföra den afskrift vi här meddela med det tryckta originalet, och hafva i det stället valt den utväg, att jemnföra denna med flere andra afskrifter, samt att af dessa bibehålla den läsart som syns oss bäst.

1.

*Then som ti Hantel vallen är,
Han theri lyckli vara blär.*

At tä vara sant, Peviste, Tå Porkaren vast lilla Saxa Hantelsmannen i Tapel-Tan Äpo, Ehreporne, Kluka och kräckeli Wörstänrika Munser Jåseph Bedrej, Prukumen, Wick then Ehreporna och falsli Pesketlika Lantenas Jomfrun Annika Sikfris Tuter, Pruden, Ti Ekta, Som uti myky Förnäma Folkenas närvarante, Kedte i Äpo, inuti Eskola Kårten, justament mittibå Tan pakom Missommars Taken, i then Åren 1732.

Nu trax
Then kamle Hacksens ynksta Sånen.

Hei, si! Ku-Ta! säker ja, I Ferumma Ku Herrar
härinnä,

Kranna Matamerna mä, å Jomfrur af Tyktika Sinnä!
Hei gära hjertandes hei! huru ha ti här innä så fäja!
Woi huru kräckeli krant! sj-aj! ui, hva sku ja säja?
Nå gära Tu, ku ti nu hålla Pryllop i Afto mä
kamman

Och uti Klätjenes Lust nu just här Pinta tilsamman,
Äntli äntä thessa vä, som älska hvarantra så mycki,
Å min-san ti hvaran hava ärlika gärlika Tyeki,
Ju, nuck kunte ja tru, at tä kullä lyckas vör thenna
Prukumen häruti mä; ty ja Honom värkeli känna.
Han vara vallen så pra till at hantla på pästa
manerä,

Han uppå Tårkena kan som Dyskana tura passera:
Wanka och laneka omkrink, altink uti Penkana
vantla,

Trömiuk, å Säl-peck, å Tran uta ti Kåri-Pyträna
hantla.

Jumen nå tårs Han ock än som Fyrnäma Kypmän-
ner antra

Yfver tä turana Haf mä Kutan ti Täckholmi vantra;
Tår, tä va sant, så kalant mä Näsan i väträ Han lypa,
Jårnen, å Tupak, å Salt, ja alt tä Han kådar, Han
kypa.

Sån uppå Kruken Han kår mä tura Herrana stricka
Fio å Tupelöl mä, så Han uti Kinne mä pricka.
Ja Han kör, som ni hör, så varlika Resor om
Sommar,

Mutta när änteli sitt' then kalla Hystena komma,
Tannar han ej: nej nej: hui-hai, ole-vai; utan tryker
Wlink hela Davas-Lan krink, så tä pakom Honom
ryker:

Far som en Gar i Kalopp, göper opp Får, Kunar
och Uxar,

Keter och Påckar så vint uta Pynträna läckar och
luxar,

Karnena, Kauran och Råk, mä Mörenä, Mölen ä
Multen;

Kädtor, Kinekan ä Lask, juväl hela Suekan ä Kalten,
Erter, Pynor ä Talk, Lärt, Humlana, Nisun ä Krynen,
Hampan, Linen ä Past: ju om tä kommer i Synen
Tä uti Pyrtäna tär, ti kinnä som sitta på Rycken
Wast uppå Pörnar och Wark, om tä vara Trättie
tycken;

Märtar ä Kättuna mä, som Pynträn i skugen mä
kjuta:

Alt vör angara Göp, vast Han hela Taken sku bruta
Nukar*) ä Göper tär op en tåkonen täteli Kara,
Alt, alt mästä Han ha, jumen vast hva skulle vara:
Sittä vörstär Han så pra till at ta uta antra vör thetta,
Pästa ä mästä raffit: hvar kran**) så tädi uträtta.

Nä, si uppå! Then så vara vullen at Hante-
län trifva

Then plä ther uti mä, tru tä vist, Lyekeli plifva.
Kulle man nu icke tru, at tä vara sant säsom anna?
Hei, tä kan som en man vår Prukum tä verkeli sanna;

*) snokar. **) grand.

Han hofva hantla i Tak mä Pehak-en Hustru som kina
Nu tä Hun ku vara Pru, som Klase och Peilana vina;
Som vara vicker ä nätt, Pehakeli, Tilla, Ferummer;
Kön uppå Kinträna mä, ä rötter som Rusor ä

Plummor;

Som kan Fällink ä Kröt, vast värska ku Wiskena
kuka;

Teken ä Såppan ä alt uppå Purtena hämta ä tuka.
Ai! Tä va therföre pra at ja nu mä antra va puden,
Ä så mä Jomfruna här får princka, ä lettuka*) Pruden,
Passipä; Krineck uti Rinck; Ram Pakas, hva *Scon-
tra* ti kalla;

Kottilä; Tripp; Skatriva; ä rulika Läkana alla;
Tansa Ransyskana mä, så Ku-Sålan Kålfvena lipa
Efter ä tunena som Pålímännerna päla ä pipa.
Hå, ja visser ä bå, ti nuck uti Eskola Husen
Äta nu mat uppå Wat, ti vulla bå Topen ä Skrusen;
Wår ja nu just tycke Ust, Picki-Ginckan ä Kytt
uti Makan,*

Ke ti ett Sup i min Trup, ä Bondag**), en Top
uti krakan:

Sjunka ja klateli vill sän Tantara Fallara, Heja,
Hurra, Kurasi, ti thes ja timper i tumberin-teja.
Men vörst Prukum och Prut ku lycka tillynska ä
rupa,

At Ti nu tä Påta vä, then Titen Thi lefva tihupa,
Kålfven af Parnena full, som vackert sjunka ä skråta!
Källaren full uta Fin, uta Pränsin, Ölen ä Låtar!

*) glädüga. **) Pontak.

Fisthus, änta ti Tak mä hva som tåker at äta!
 Putana mä uta alt tä man plä vika å mäta!
 Påsar å Punkana tur, af Saxan-Daleri tinna!
 Lyekana ha uti alt! å alt på Hautelen vinna!
 Altii mä kräseli pra! å sän uti Himmelen lippa!
 När Ti pli kamla å krå och hållas ej mer uti kippa!!!

2.

*Att ej så narli man klömna ka pärt,
 Ti rulik i värtena lifea;
 Winnas the måste en minnelse gärt,
 Som trukna pekanta pekrifea.*

Bå tåkon kelåken Sak tänka
 I then samma Taken och Tunten
 När then Ehreporne, vörsiktika, Rulika,
 Kamla, jumen then älsta Porkaren
 å rymlika Häntelsman i Äpo
 Wader Jåseph Bedrej
 mä Eskola,

Then 15 Januarii 1735 vantra saliken pärt, vrån
 thenna värtten å ti Hans töta Råppen mä tur ära
 pekravi i Äpo Tumkyrkan then 23 bå samma mä-
 na å åren. Å ram kifva thetta ti heter, bå then
 Tötas eken Vänska Präken, Sin kamla Kjäst
 En tilla kåssen som Lammen
 Then Hacksen.

Sis bonus-interpres, numquam mala verba nocebunt,
 Sis malus interpres, numquam bona verba valebunt.

Aj! hva tä hyres vör Lammer i Tan
 Åh-hå hyr ubå, som tä låta,
 Biona vieska, hva ha ti på Pan!
 Å Parnen å Kummona skråta,
 Allri tä kodt, ja vörstått uppå ti,
 Ja rukta tä lugta väl illa,
 Titta tä måste, tä måste kå si,
 Ui Wolkena varta så villa!

* * *

Läckåna rupa så hoi, voi, voi!
 At Turne tä runka på nuppen,
 Pytränä untra mä huntra oi, oi!
 Rast kissa bå Eskola Kuppen;
 Alla bå kata ti rupa mä sej,
 Wist vara en pra Kara töter:
 Wolkena säja, ju Jåseph Bedrej
 Tä viska riuk norr å ti Söter.

* * *

Ja ku vi tru, tä va värkeli vist
 Tru mänka nu kåmra, så klaka,
 Äpo så täteli Porkare mist,
 Som altri tärs¹⁾ komma tipaka,
 Altri nej men, nåh altri vå
 Här ti mera si tåkons like,

*) Tärs kommer af svenska ordet: Tör.

Som så kulant pli pekanter å så
Omspråkas i Lanten å Rike.²⁾

* * *

Han va, min-san, tåkon artiker man,
Wa trulik å rulik åt alla,
Alt Han bå råka, han våka å van,
Ti säller å nåll hånom kalla,
Luk å vörstånti bå hantel han va,
Må sinne härinne som ute.
Vint han bekynte, må lyckan så pra,
Å lyckeli lyckta bå lute.

* * *

Kurt, må bar urt, mej vörsoka vil åt,
Perätta må thetta hans vantell:
Half tynner Kådtor å Sexmarkens låt
Wa törsta then vörsta hans hantel.³⁾
Rast han må lucky, så mycky nu vick;
Ti Davas-Lans Sucknar å Kålar
Wlinker han åter var årena kiek
Må Vål, Tupak, Panten å Nålar.

* * *

Altri han kali i Pyana fur
Men vackert som Sucknanas Tjåken
Int han bå resan va tållter å tur,
Om sej altri läken bå väken.

²⁾ Man måste tillstå att den aflidnes lefnads och tal-
lesätt var vida allmänt och kunnigt.

³⁾ Efter dess egen i lifstiden gjorde berättelse.

Placken⁴⁾ bå han, å en påran i fut
Å lejllin⁵⁾ han pruca bå sita.
Råppuna⁶⁾ pakom, å ramman imut
Sin saker, tå han plåka rita.

* * *

Kårten å Kutan å pånkana han
Wick komlik bå somlika åren.
Änta ti Tåckholm å Arpåka⁷⁾ plann
Han resa then somnar å våren;
En kång bå lippa han sejla så gapp,
Må kuta, så lippa tå pricka:
Mutt⁸⁾ han må måssa, tå lippa tå lapp,
Rast kutan vast-tåppa å ticka.⁹⁾

* * *

Alt tå som vanka, han samko i krink,
Par hupa, var träken som myra,
Bojkana kärna han låra så vlinek,
Ti hantla, ti sejla å tyra.

⁴⁾ Så kallade den döde ett tjoekt spånskt rör med silf-
ver-holk, det han hemma och på resor alltid brukade.

⁵⁾ Trådflaska.

⁶⁾ Så heter gemenligen ransel eller vätsäck på detta
språk.

⁷⁾ Det är bekant, att den döde under flyktingstiden
mest vistades i Arboga, och sedan efter hemkomsten äfven
iddade handel å samma ort.

⁸⁾ Ett finskt ord, egentl. mutta, betyder på svenska: men.

⁹⁾ Nästan med samma ord berättade han sjelf engång
såsom skämtvis om den fara som han på sjön iråkade un-
der återresan från Stockholm.

Tenhus å putana pykte han åpp
 Å vyllte mä sakerna alla.
 Alla hans volken ti lopp i kalopp
 Som han ku med plucken pefalla.

Alti han kämta mä then han ta vatt,
 Mä rämma, mä kumman å parnen;
 Unter sej vöttren på Durska ¹⁰⁾ han satt
 Om taken å nysta then karnen;
 Kästerna tura vällkommeli han,
 Kaf stricka vörkytta Bukalen;
 Pyntren vick skärflven å syltan min-san
 Å kruppan ¹¹⁾ i tupan å salen.

Inte ti äntan han känte bå nö,
 Int vattas üt sej, inkalunte,
 Nej, tru tu mej, sin takeli prö
 Han hate å teken om sunta. ¹²⁾

Wasli tur äran han hate också
 Hus alla fyrnäma keliker,
 Port uta verfen vick änteli kå
 Nuck kammal, vörmöken och riker.

¹⁰⁾ Vår afidne, som var öfver sjuttio år gammal, var af den vighet att han efter gammal vana, på samma sätt som Turkarne, mest kastade fötten i kors under sig då han skulle sitta.

¹¹⁾ Ett slags korf, som lagd på kålblad i form af tjocka kakor, gräddas i ugnen.

¹²⁾ Är äfven ett af dess egna infällen.

När han nu hantel å vantelen tääl ¹³⁾
 I verten ku luta å lämna,
 Wick han tur lyckan pereta sig väl,
 Tä sant å tä måste ja nämna.
 Wackert han varte, tä ti honom pü
 Han fin uti sjuken ku stricka,
 Nej om then kamla min Atam ska tö,
 Mej nö ¹⁴⁾ å int finä sej kieka.

Sickti å rickti tä püst vari sjuk
 Han kumman å parnen petänka: ¹⁵⁾
 Kylrika rika påkrifva sin puk,
 Men alt üt ti fattia känka,
 Alla han kått å vörlätelsen pe,
 Som han sig tänka jurt illa.
 Sälen vrån herta sin kapore ke,
 Sen busta å sämna så tilla.

¹³⁾ Ett rent finskt ord, som ibland oförmodligen insmyger sig, betyder på svenska: Här.

¹⁴⁾ snö. ¹⁵⁾ med sitt förordnande om egendomen.

HELSINGFORS,

HOS J. SIMELII ARFVINGAR, 1865.

Imprimatur: C. R. Lindberg.